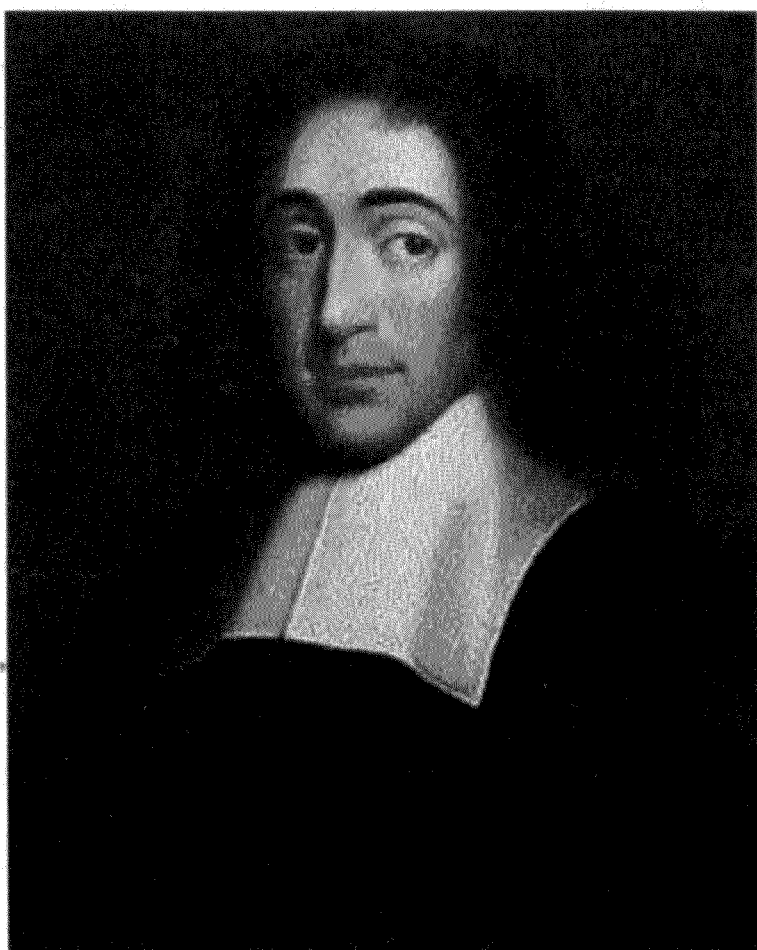

Το πορτρέτο του Σπινόζα

Μπαρούχ Σπινόζα Στοιχεία βιογραφίας

Ο ολλανδοεβραίος φιλόσοφος Μπαρούχ ή Μπενεντίκτους Σπινόζα γεννήθηκε στο Άμστερνταμ το 1632. Ο παππούς και ο πατέρας του ήταν Πορτογάλοι και είχαν υποχρεωθεί από την Ιερά Εξέταση να ασπαστούν τον χριστιανισμό. Μετά την επιτυχή εξέγερση των Ολλανδών εναντίον της Ισπανίας, οπότε και ο φιλελευθερισμός εδραιώθηκε στην Ολλανδία, οι πρόγονοί του κατέφυγαν στο Άμστερνταμ. Η μητέρα του Σπινόζα, η οποία επίσης καταγόταν από την Πορτογαλία, πέθανε, όταν ο γιος της ήταν μόλις έξι ετών. Παράλληλα με τις σχολικές σπουδές του, ο νεαρός Σπινόζα πήρε μαθήματα λατινικής γλώσσας και ενδεχομένως γερμανικής γλώσσας. Ο πατέρας του πέθανε το 1654.

Έχοντας επιδοθεί μεν με ιδιαίτερο ζήλο στη μελέτη της εβραϊκής γραμματείας, αλλά και με δεδομένη την ανεξαρτησία της σκέψης του, ο Σπινόζα δεν θα αργήσει να προκαλέσει την αντίδραση της εβραϊκής συναγωγής του Άμστερνταμ, γεγονός που θα οδηγήσει στον αφορισμό του το 1656. Στο μεταξύ ιδιαίτερη επιρροή στη φιλοσοφική σκέψη του Σπινόζα αρχίζει να ασκεί ο χριστιανός και πρώην ιησουΐτης Φραντσίσκος φαν ντεν Έντεν, ο οποίος και τον εμπύσσε ενδεχομένως στην καρτεσιανή φιλοσοφία. Την ίδια περίοδο ο φιλόσοφος ασχολείται επαγγελματικά με τη λείανση των φακών γυαλιών, τηλεσκοπίων και μικροσκοπίων, χωρίς όμως να χάνει το βαθύτερο ενδιαφέρον του για τη φιλοσοφία.

Το 1660 ο Σπινόζα αποσύρεται στο Ράινσμπουργκ, ένα μικρό χωριό κοντά στο Λέιντεν, προκειμένου να επιδοθεί με συστηματικό τρόπο στην ενασχόλησή του με τη φιλοσοφία. Στο Ράινσμπουργκ συνέγραψε μεταξύ άλλων, το 1662, και την *Πραγματεία για τη Διόρθωση της Νόησης*. Το 1663 μετακινείται στο Βόομποργκ, κοντά στη Χάγη, όπου και μέχρι τον Ιούνιο του 1665 θα ολοκληρώσει τα τρία μέρη του φιλοσοφικού αριστουργήματός του, της *Ηθικής*, ενώ το 1670 θα δημοσιευτεί στο Άμστερνταμ ανώνυμα η *Θεολογικοπολιτική Πραγματεία* του, ένα έργο που –αν και το 1674 πέρασε στον κατάλογο των απαγορευμένων βιβλίων με επίσημο διάταγμα– φέρνει τις ιδέες του Σπινόζα στο κέντρο των κοινωνικών και πολιτικών εξελίξεων στην Ολλανδία, προκαλώντας σημαντικό για τα δεδομένα της εποχής ενδιαφέρον, καθώς αναδεικνύει την ιδιαίτερη σχέση και συμβατότητα ανάμεσα στην ελευθερία της έκφρασης, τη θρησκευτική ελευθερία και την άδολη ευσέβεια. Το 1675, λίγο πριν συναντηθεί με τον άλλο κορυφαίο εκπρόσωπο του ορθολογισμού, τον Λάιμπνιτς, με τον οποίο διατηρούσε ζωντανή επικοινωνία, ολοκληρώνει αλλά δεν εκδίδει την *Ηθική* του, που κυκλοφορεί αρχικά από χέρι σε χέρι σε έναν στενό κύκλο φίλων του.

Είναι σαφές ότι με το πέρασμα των χρόνων, και ζώντας από κοντά τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα της πατρίδας του, ο Σπινόζα μετατοπίζει το ενδιαφέρον του προς το πεδίο της κοινωνικής και πολιτικής φιλοσοφίας. Προχωρεί μάλιστα στη συγγραφή της *Πολι-*

τικής *Πραγματείας* του, έργο που, αν και ημιτελές, αποτέλεσε όχι μόνο κείμενο παρέμβασης στα ταραγμένα πολιτικά χρόνια της ολλανδικής πολιτείας, αλλά και κείμενο διαχρονικής αξίας για τον πολιτικό φιλοσοφικό στοχασμό.

Αξίζει να υπογραμμιστεί ότι, αν και ορθολογιστής, ο Σπινόζα δεν υπήρξε ψυχρός παρατηρητής της κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας του καιρού του. Στρατεύτηκε ιδεολογικά στο πλευρό του φιλελεύθερου κυβερνήτη της Ολλανδίας ντε Βιττ, γεγονός που παραλίγο να του στοιχίσει τη ζωή του, όταν στη σύγκρουση των φιλελεύθερων με το μοναρχικό οίκο της Οράγγης ηττήθηκε η παράταξη των αδελφών ντε Βιττ, οι οποίοι και δολοφονήθηκαν.

Ο Σπινόζα πέθανε το 1677 αφήνοντας πίσω τα ελάχιστα υπάρχοντά του, ανάμεσα στα οποία και 160 περίπου βιβλία, που βγήκαν στη δημοπρασία.